

Rytina prof. Eduarda Karla podle návrhu Alfonse Muchy pro V. kresbu první čs. emise „Hradčany“

(k vyobrazením na titulní straně tohoto čísla Merkur Revue)

Umělecká a technická dokumentace vzniku první emise čs. známek „Hradčany“ vždy byla a stále zůstává předmětem zvýšeného zájmu sběratelů-specialistů, systematicky se zaměřujících na intenzivní studium této dnes již klasické čs. emise.

Nepochybně největší pozornosti se těší snad nejrozsáhlejší úsek specializace „Hradčan“, a to známky tzv. V. kresby (5 h modrozelená, 10 h žlutozelená, 15 h cihlově červená, 20 h karmínová, 25 h fialová, 75 h šedozeleň, 500

h hnědá), zejména díky rozsáhlé typologii (spirálové typy, příčkové typy, rámečkové typy, různé spojené typy a další kombinace atd.).

K pozoruhodnostem vzniku známek s V. kresbou patří i rytecký experiment, který s originální kresbou Alfonse Muchy provedl známý vynikající rytec prvních desetiletí 20. století prof. Eduard Karel, mj. pracovník České grafické unie v Praze. Zkusmé otisky různých fází jeho rytiny podle dodaného druhého autorova návrhu jsou mimořádně zajímavými grafickými objekty, velmi hledanými sběrateli-specialisty. Rytina vznikala v průběhu února 1919. Odborná literatura se sice o otiscích některých fází této rytiny zmiňuje, uváděla však až dosud pouhé tři fáze Karlova postupu při rytí uvedeného návrhu. Označovala je jako nehotové zkusmé tisky, jimiž si rytec kontroloval postupné výsledky své práce. Nicméně o otisku kompletní rytiny většinou zmínky chyběly.

Dnes můžeme s určitostí konstatovat, že až dosud byly identifikovány **další tři zkusmé fázové otisky, takže dnes jich existuje již celkem šest**, přičemž každá z variant se od ostatních zřetelně liší (viz dále podrobný popis). Lze je seřadit chronologicky podle postupu rytí jednotlivých částí obrazu, a to od otisků s nejmenším podílem proryté plochy až po otisk finální varianty s kompletně prorytou plochou známkového obrazu, avšak prázdným eliptickým hodnotovým štítkem. Všechny mají nevyčištěné černé okraje.

Všechny uvedené zkušební otisky šesti ryteckých fází jsou provedeny černou barvou na bílém kartonovém papíře, bez jakýchkoliv hodnotových číslic. Jsou mimořádně vzácné zejména proto, že od otisků každé fáze existuje jen několik málo kusů (2-3, max. ještě jen několik dalších).

Je bohužel velmi politováníhodnou skutečností, že toto provedení V. kresby v rytině nebylo přijato. Paradoxně nikoliv pro určité nedostatky, nýbrž pro přednosti jemné a naprosto dokonalé rytiny, jejíž náročnost pro realizaci masového tisku těchto známek předběhla svou dobu. Tisk známek by se tak výrazně zpomalil, byť by vznikly známky na svou dobu mimořádně kvalitní.

Vydavatel tedy zvolil jako tehdy nejpraktičtější, nejrychlejší a také nejlevnější tiskovou techniku – klasický knihtisk. Proto byly na druhém návrhu V. kresby prováděny další úpravy až po konečnou úpravu pátou, která byla poprvé realizována v tiskárně Unie dne 7. června 1919, kdy byly tištěny známky hodnoty 15 h cihlově červené.

Jednotlivé dosud známé fáze otisku rytiny E. Karla: Fáze jsou reprodukovány na titulní straně tohoto čísla Merkur Revue. Vzájemně se liší stupněm neúplnosti rytiny (neproryté části jsou černé) - viz také schématické znázornění vlevo.

 Obr. 1: Dosud nevyrytá je dolní část obrazu s oběma holubicemi, srdíčky a hodnotovým štítkem, dále lipové listy z obou stran a hlavní motiv Hradčan i chrámu sv. Mikuláše.

 Obr. 2: Tato varianta se liší od předchozí pouze vyrytými lipovými listy na levé straně.

 Obr. 3: Jako předchozí varianta, avšak již je vyryta střecha chrámu sv. Víta, nikoliv však kupole sv. Mikuláše.

 Obr. 4: Rytiny obou chrámů jsou dokončeny, lipové listy na pravé straně nikoliv.

 Obr. 5: Rytina celého obrazu je téměř dokončena kromě šrafování srdíček a jejich okolí vlevo a vpravo od hodnotového štítku, který je nevyrytý.

 Obr. 6: Rytina celého obrazu je dokončena, hodnotový štítek zůstává nevyrytý.

Závěr: Výčet šesti fází zkusmých tisků rytiny E. Karla nemusí být konečný. V budoucnu nelze ještě zcela vyloučit výskyt další varianty (fáze) uvedené rytiny V. kresby „Hradčan“. Rád vyslovuji poděkování kolegům J. Klimovi a R. Flaškovi za zapůjčení některých zkusmých tisků k reprodukci.

Zdeněk Filípek

Literatura:

„Monografie čs. známek“, díl 1, Praha 1968.

Katalog Merkur Revue „Československo 1918 – 1939“, Brno 2002.